

lasztás gondolatát. A Rákóczi-szabadságharc idején ismét megerősödtek a függetlenségi törekvések, ez később ismét visszavetette a magyar provincia ügyét. 1712 után Bécs határozott elutasító álláspontja következtében egyre ritkábban vetődött fel az önálló magyar provincia létrehozásának javaslata, az 1746-os tartománygyűlés után pedig végleg lekerült a napirendről.

A kötet igen tartalmas és a kérdést alaposan vizsgáló bevezető tanulmányát 36 dokumentum követi. Lukács László kiválogatta a témára vonatkozó forrásanyagból a legfontosabbakat, és ezeket adja közre a kötet második részében.

Külön említést kell tennünk a személy-, hely- és tárgyutatóról. A Monumenta Antiquae Hungariae kötetében már hozzászóhattunk ahhoz az igen jól használható mutatóhoz, melynek nagy

előnye, hogy nem csupán az adott személy nevét tartalmazza, hanem néhány szóban beszámol arról is, hogy az illetővel kapcsolatban mi található a kötet dokumentumaiban. Így nemcsak az adott személyről kaphatunk információt, hanem igen könnyedén megállapítható, mi volt a szerepe, volt-e egyáltalán egy-egy vitás kérdésben.

A kiadvány mindezekén kívül tartalmazza még — mintegy függelék gyanánt — Lukács László műveinek bibliográfiáját, a díszdoktori avatáson elhangzott rektori üdvözlőbeszédet, valamint a sorozatszerkesztő (Keserű Bálint) utószavát, mely röviden áttekinti Lukács László és a szegedi „régí magyarok” kapcsolatának történetét. (Adattár, Szeged, 1989)

Lázár István Dávid

Zene

Ballal

Mire képes valaki a bal kezével? Én még írni sem tudok vele. Michel Béroff francia zongoraművész egész estét betöltő hangversenyt adott bal kézre frott darabokból.

Különleges kihívást jelent egy kézzel zongorázni. A zene története két híres egykarú zongoristát is följegyez: az egyik a Liszt-tanítvány Zichy Géza gróf, aki vadászatban vesztette el jobb karját, és aki ma már ennél sokkal ismertebb arról, hogy annak idején ő volt a Mahler-ellenes operaházi klikk vezéralakja; a másik Paul Wittgenstein, az I. világháború áldozata, akinek Ravel és Prokofjev a balkezes zongoraversenyeket írta.

Michel Béroff 1984-ben már járt Magyarországon. Akkori hagyományos, „kétkezes” koncertja nem igazolta nagy nemzetközi híret és sikereit. Kiöregedett, felnőni képtelen csodagyerek benyomását keltette, unalmas muzsikussát. Most viszont egy jó fellépésű, kifinomult fiatalember lépett pódiumra, hátrafésült, fényes hajjal, vakítóan fehér ingben, jól szabott frakkban, elegánsan. Kicsit izgott-mozgott a széken, jobbkeztét öklöbe szorítva a térdére tette, és játszani kezdett.

Nemcsak az előadónak, hanem a zeneszerzőnek is gondot okoz az egy kézre frott darab. A muzsika szövete ilyenkor szükségszerűen vékonyra válik, és ezt valamilyen módon leplezni kell. A hangverseny első műsorszámának szerzője, Brahms, valójában nem ezzel a nehézséggel nézett szembe, hiszen ő Bach d-moll hegedűpartitúrájának Chaconne tételét írta át. Neki tehát a Bach által már földűsített ke-

vészszólamúságot kellett átmentenie. Sikerült is, az átirat teljesen egyenértékű az eredetivel.

Saint-Saëns hat balkezes etűdje a késői romantikát egyesítette a francia barokkal, nem föltűnő sikerrel, bár nagy igényességgel. Szenzációs volt viszont a hajdan nagy Charles Valentin Alkan Etűd-fantáziája. Alkan nevét ma kevesen ismerik, pedig Liszt szerint ő volt a legjobb zongorista, akit valaha is hallott. Ezt a kijelentést pedig nemcsak az teszi értékessé, hogy aki tette, igazán szakértő volt a kérdésben, de az is, hogy az összehasonlítási alapon olyan nevek is szerepelnek, mint Chopin, vagy Thalberg. Alkan azonban a csodagyerek-kARRIER után nem volt hajlandó a világgáró hangversenyző művész életpályáját befutni, hanem inkább tanított, különleges nehézségű, formájú és című zongoraversenyeket írt, visszavonultan élt egy kis szobában, megöregedett, aztán egy napon magára rántotta a szekrényt és meghalt. Hoffmanni alakját, a félhomályos világát, démonikus művészetét méltón idézte föl Béroff.

A legendás előadó, Dinu Lipatti Szonatinája csatlódást okozott, Szkrjabin Prelűd és noktürnje alatt viszont többször is föl kellett emelkednem székemről, hogy ellenőrizzem, csakugyan egy kézzel játszik a művész. A műnek nemcsaktechnikai erényei vannak, nem véletlen, hogy a legnagyobb sikerszáma volt az estnek. Különös élmény volt Bartók fiatalkori, ritkán műsorra kerülő Tanulmánya egy nem magyar zenei anyanyelvű művész előadásában. Gowersky Chopin-átírataira már hangszer és játékos egyaránt elfáradt, mindenesetre nem látszottak túlságosan sikeres vállalkozásoknak.

Ritkaságokból összeállított program, értékes művek, tiszta és pontos zongorajáték. Az est végére már tudtam, mit csináljak a bal kezemmel. Hozzáütöttem a jobbhoz.

Fáy Miklós